



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

# NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 193/05-42

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. januára 2006 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Bárányu prerokoval sťažnosť N. F., B., zastúpenej advokátom Mgr. R. H., B., ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 104/03 (predtým pod sp. zn. 5 Nc 46/97), a takto

## **r o z h o d o l :**

1. Základné právo N. F. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 104/03 (predtým pod sp. zn. 5 Nc 46/97) porušené bolo.

2. N. F. priznáva primerané finančné zadost'učinenie vo výške 50 000 Sk (slovom päťdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava IV p o v i n n ý vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresný súd Bratislava IV je p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia N. F. vo výške 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) advokátovi Mgr. R. H., B. na účet.

4. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti N. F. n e v y h o v u j e .

### **O d ô v o d n e n i e :**

#### **I.**

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 8. marca 2005 doručená s'ťažnosť N. F., B. (ďalej len „s'ťažovateľka“), zastúpenej advokátom Mgr. R. H., B., ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prier'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) Okresným súdom Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 104/03 (predtým pod sp. zn. 5 Nc 46/97) .

Ústavný súd s'ťažnosť predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu 29. júna 2005 a podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ju uznesením č. k. III. ÚS 193/05-20 prijal na ďalšie konanie. Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde a upustil od ústneho

pojednávania, ktoré vzhľadom na charakter konania nemohlo prispieť k ďalšiemu objasneniu veci.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že navrhovateľka (v konaní pred ústavným súdom sťažovateľka) podala 13. augusta 1997 na okresnom súde návrh na rozvod manželstva a úpravu práv a povinností rodičov k maloletej dcére. Veci bola pridelená spisová značka 5 Nc 46/97. Okresný súd v priebehu roku 1998 uskutočnil dva informatívne výsluchy, na ktorých zisťoval adresu odporcu. Dňa 15. novembra 2000 bolo okresnému súdu doručené prehlásenie odporcu, že od 8. novembra 1996 nežije s navrhovateľkou a že súhlasí s rozvodom manželstva. Okresný súd uznesením z 13. júla 2001 ustanovil maloletej dcére opatrovníka. Dňa 8. decembra 2003 bola vec prevedená do civilného oddelenia a bola jej pridelená spisová značka 5 C 104/03. Dňa 10. marca 2004 sa malo konať pojednávanie, ktorého sa navrhovateľka nemohla zúčastniť, a preto ospravedlnila svoju neúčast' na ňom. Okresný súd uznesením zo 14. mája 2004 ustanovil odporcovi opatrovníka. Na pojednávaní, ktoré sa konalo 16. júna 2004, okresný súd rozhodol vo veci. Dňa 13. septembra 2004 navrhovateľka podala proti rozsudku odvolanie v časti týkajúcej sa počiatku určenia povinnosti odporcovi platiť výživné a žiadala v tejto časti napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zmeniť. Spis aj s opravným prostriedkom bol Krajskému súdu v Bratislave doručený 30. septembra 2004.

Sťažovateľka sa 22. decembra 2003 domáhala ochrany ústavného práva formou sťažnosti na priet'ahy v súdnom konaní podanej v súlade s ustanovením § 17 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej správe súdov“). Dňa 2. februára 2004 bolo prípisom okresného súdu potvrdené prevzatie sťažnosti na priet'ahy v konaní s oznámením, že sťažnosť bude došetrená.

Vzhľadom na nečinnosť okresného súdu sa sťažovateľka domnieva, že bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Sťažovateľka ďalej žiadala priznať finančné zadost'učinenie vo výške 200 000 Sk a rozhodnúť o náhrade trov jej právneho zastúpenia vo výške 5 302 Sk (2 úkony á 2 501 Sk + 2 x paušálna náhrada á 150 Sk).

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadrila predsedníčka okresného súdu, ktorá podala chronologický prehľad procesných úkonov a priebeh konania odôvodnila aj tým, že zabezpečenie riadneho a bezprietáhového konania bolo negatívne ovplyvnené najmä skutočnosťou, že odporca nepreberal súdne zásielky v mieste pobytu v USA označenom navrhovateľkou, a skutočnosťou, že ide o vec s cudzím prvkom, čo je časovo náročné konanie.

Okrem toho uviedla, že pre objektívne posúdenie veci je potrebné uviesť, že väčšie časové intervaly medzi jednotlivými úkonmi boli spôsobené tým, že vo veci sa nevykonávalo šetrenie ohľadne pobytu odporcu, pretože na okresnom súde sa vykonávalo rozsiahle šetrenie vo veci vedenej pod sp. zn. 13 Nc 180/97 o návrhu na úpravu práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu. V rámci tohto šetrenia sa nepodarilo zistiť pobyt odporcu, a preto súd i v tomto spore konal a rozhodoval s ustanoveným opatrovníkom. Vykonávanie šetrenia v oboch spisoch ohľadne pobytu odporcu súd nepokladal za hospodárne a účelné. Na dôkaz tejto skutočnosti predsedníčka súdu odporučila pripojenie spisu okresného súdu sp. zn. 13 Nc 180/97.

Na záver vyjadrenia predsedníčka súdu navrhla, aby sťažnosť proti okresnému súdu ústavný súd ako nedôvodnú zamietol.

## II.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností a predovšetkým z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 5 C 104/03 (predtým pod sp. zn. 5 Nc 46/97).

Sťažovateľka podala okresnému súdu 13. augusta 1997 návrh na rozvod manželstva a úpravu práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu. Dňa 1. októbra 1997 bola navrhovateľka (sťažovateľka) vyzvaná, aby predložila súdu vyplnené potvrdenie o svojich majetkových, osobných a sociálnych pomeroch, ktoré bolo okresnému súdu doručené 8. októbra 1997.

V priebehu roku 1998 (29. apríl a 28. september) boli na okresnom súde uskutočnené dva informatívne výsluchy, a to ohľadne pobytu odporcu v USA. Na druhom výsluchu bola navrhovateľke uložená povinnosť predložiť návrh napísaný na kriedovom papieri, ktorého obsah bude totožný s návrhom, ktorý bol podaný na okresnom súde 13. augusta 1997. Splnenie tejto povinnosti súviselo s potrebou zaslania návrhu do cudziny v zmysle inštrukcie Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o právnom styku s cudzinou. Uvedený návrh bol okresnému súdu predložený 8. októbra 1998.

Navrhovateľka 15. novembra 2000 predložila okresnému súdu súhlas odporcu s rozvodom v anglickom jazyku, ktorý bol pretlmočený do slovenského jazyka. Ďalší informatívny výsluch ohľadne pobytu odporcu sa konal 20. decembra 2000, na ktorom sťažovateľka uviedla, že podľa jej názoru odporca nebude dobrovoľne prispievať na výživu dcéry vzhľadom na to, že doteraz neprejavil záujem o maloletú dcéru. Podľa jej vedomosti sa odporca zdržiava na adrese, ktorú udáva na svojom prehlásení z 1. novembra 2000.

Okresný súd uznesením č. k. 5 Nc 46/97-27 z 13. júla 2001 ustanovil opatrovníka maloletej J. J. F., bytom B.

Dňa 8. decembra 2003 bol daný pokyn na prevedenie spisu do oddelenia 5 C, odkedy je vedený pod sp. zn. 5 C/104/2003, a taktiež bol vytýčený termín pojednávania na 10. marec 2004. Dňa 16. februára 2004 bolo doručené ospravedlnenie neúčasti navrhovateľky na pojednávaní z dôvodu plánovanej dovolenky mimo B. Okresný súd listom z 9. februára 2004 vyžiadal potvrdenie o príjme navrhovateľky z T., a. s., B., ktoré bolo okresnému súdu doručené 25. februára 2004. Prvé pojednávanie vo veci konané 10. marca 2004 bolo odročené na 16. jún 2004 s tým, že odporcovi bude ustanovený opatrovník, ktorého súd písomne predvolá. Uznesením č. k. 5 C 104/03-39 zo 14. mája 2004 bol odporcovi ustanovený opatrovník, pretože sa nepodarilo zistiť jeho pobyt v USA. Dňa 14. mája 2004 bola navrhovateľka vyzvaná na zaplatenie súdneho poplatku, ktorý bol zaplatený 2. júna 2004. V spise je vložený list z 30. januára 2004 Centra pre medzinárodnú ochranu detí a mládeže B., v ktorom oznamuje navrhovateľke adresu odporcu podľa záznamu štátu Nevada v USA. Z ďalšieho listu z 31. mája 2004 nachádzajúceho sa v spise vyplýva, že Centrum pre medzinárodnú ochranu detí a mládeže B. oznámilo navrhovateľke, že americký prijímací orgán potvrdil prijatie žiadosti o určenie výživného a že centru bolo zároveň oznámené, že vec bola postúpená príslušnému súdu v Las Vegas.

Dňa 16. júna 2004 sa konalo pojednávanie, na ktorom súd manželstvo rozviedol a maloletú J. J. F. na čas po rozvode zveril do výchovy a opatery navrhovateľke. Okresný súd rozhodol aj o povinnosti odporcu prispievať na výživu na maloletú dcéru. Rozsudok č. k. 5 C 104/03-48 zo 16. júna 2004 v časti týkajúcej sa rozvodu manželstva nadobudol právoplatnosť 1. októbra 2004. Proti časti rozsudku týkajúcej sa povinnosti odporcu prispievať na výživu maloletej dcéry bolo navrhovateľkou podané odvolanie, ktoré bolo okresnému súdu doručené 13. septembra 2004. Dňa 1. októbra 2004 bol spis s opravným prostriedkom doručený Krajskému súdu v Bratislave, ktorý rozsudkom z 28. februára 2005 č. k. 4 Co 315/04-63 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti potvrdil.

### III.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo na to, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná (...).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu sa otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého prípadu najmä podľa týchto troch kritérií: zložitost' veci, správanie účastníkov a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98, I. ÚS 3/00).

Pokiaľ ide o kritérium „zložitost' veci“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu veci, pričom na základe týchto hľadísk konanie o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu nehodnotí ako zložitú konanie, avšak v preskúmanom prípade vzhľadom na to, že išlo o konanie s cudzím prvkom, je potrebné ho považovať za sťažené. Na druhej strane zákonný sudca neurobil žiadne úkony v styku so zahraničím, pretože sa spoliehal na výsledky zistení v konaní vedenom pod sp. zn. 13 Nc 180/97.

Správanie účastníka je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Z hľadiska hodnotenia podľa uvedeného kritéria nemožno vysloviť záver, že by sťažovateľka prispela k zdĺhavosti konania. Ústavný súd zistil, že sťažovateľka reagovala na výzvy súdu, viackrát sa zaujímala o stav konania, predložila súdu písomný súhlas odporcu s rozvodom pretlmočený do slovenského jazyka, snažila sa získať informácie o odporcovi aj prostredníctvom Centra pre medzinárodnú ochranu detí a mládeže B. a neúčast' na prvom pojednávaní so značným predstihom ospravedlnila.

Tretím hodnotiacim kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov

podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup samotného okresného súdu.

Pri skúmaní toho, či v dôsledku postupu okresného súdu došlo k porušeniu označeného základného práva, ústavný súd zistil, že priebeh takmer celého preskúmaného konania je poznačený priet'ahmi. V priebehu konania okresného súdu sa vyskytli obdobia úplnej nečinnosti súdu, a to od 8. októbra 1998 do 19. decembra 2000, od 21. decembra 2000 do 12. júla 2001, od 14. júla 2001 do 18. novembra 2002 a od 23. apríla 2003 do 8. decembra 2003. Ústavný súd pri hodnotení postupu okresného súdu zobral do úvahy tvrdenie predsedníčky súdu, ktorá sa vo vyjadrení k sťažnosti odvolávala na úkony smerujúce k zisteniu pobytu otca urobené v rámci konania o úpravu práv a povinností k maloletému dieťaťu vedeného pod sp. zn. 13 Nc 180/97, ktorých výsledky by boli použiteľné aj v preskúmanom konaní. Preto obdobie od 18. novembra 2002 do 23. apríla 2003, v ktorom zákonná sudkyňa v rámci konania vedeného pod sp. zn. 13 Nc 180/97 vypracovala a zaslala do USA žiadosť o vykonanie dôkazu v cudzine a žiadosť o doručenie písomnosti v cudzine, na ktoré bola okresnému súdu doručená odpoveď, nepovažoval za zbytočný priet'ah ani v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 104/03 (predtým pod sp. zn. 5 Nc 46/97).

V konaní okresného súdu sp. zn. 5 C 104/03 (predtým sp. zn. 5 Nc 46/97) teda došlo ku zbytočným priet'ahom v celkovej dĺžke viac ako 4 a pol roka, ktoré treba považovať za porušenie základného práva sťažovateľky na konanie bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

#### IV.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Ústavný súd rozhodol o porušení základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie veci v primeranej lehote, avšak už neprikazoval okresnému súdu, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných prietáhov, lebo v čase rozhodovania ústavného súdu už vec bola právoplatne ukončená.

V súvislosti s úpravou sťažnosti čl. 127 ods. 3 ústavy ustanovuje: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.“ Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka požadovala primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk, pričom svoju žiadosť o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia odôvodnila pretrvávajúcou právnou neistotou, negatívnym ovplyvnením životných a sociálnych podmienok jej rodiny, potiažami so zabezpečením minimálneho životného štandardu pre maloletú dcéru a negatívnym dopadom na osobné súkromné vzťahy sťažovateľky.

Ústavný súd sťažovateľke v nadväznosti na svoje rozhodnutie o porušení jej označených práv priznal primerané finančné zadosťučinenie a pri určovaní jeho výšky vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na to, že celková doba konania okresného súdu bola poznačená zbytočnými prietahmi zapríčinenými zo strany okresného súdu, ústavný súd rozhodol priznať sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona

o ústavnom súde vo výške 50 000 Sk. Vo zvyšnej časti návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia nevyhovelo.

Právny zástupca sťažovateľky v sťažnosti žiadala ústavný súd o priznanie trov právneho zastúpenia. Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnym zástupcom sťažovateľky vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľka bola vo veci úspešná, a preto bolo potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom.

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“). výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

V zmysle ustanovenia § 11 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina výpočtového základu vo veciach zastupovania pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je možné oceniť peniazmi. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceníteľná peniazmi.

Ústavný súd preto vychádzal pri priznaní náhrady trov právneho zastúpenia za úkony právnej služby vykonané v roku 2005 z oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky, podľa ktorého za prvý polrok 2004 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 15 008 Sk.

Právny zástupca v sťažnosti vyčíslil trovy právneho zastúpenia podľa vyhlášky č. 655/2004 Z. z. nasledovným spôsobom: 2 úkony á 2 501 Sk a 2-krát paušálna náhrada á 150 Sk.

Ústavný súd priznal náhradu trov právneho zastúpenia sťažovateľky podľa vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v sume vyčíslenej právnym zástupcom sťažovateľky, t. j. v sume 5 302 Sk (odmena za prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti 2 501 Sk za každý úkon a 2-krát náhrada výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné).

Trovy konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

**P o u č e n i e :** Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. januára 2006